

УДК 377.378.007

ТЕХНОЛОГІЯ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Купрієвич В.О., аспірант,
старший викладач кафедри державної служби та менеджменту освіти
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України

У статті розкривається технологія професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації, висвітлені її специфіка та сутність, що направлені на формування здатності особистості до цілеспрямованої систематичної роботи над підвищенням рівня своєї професійної майстерності.

Ключові слова: педагогічна технологія, здатність до самовдосконалення, мотивація, професійний розвиток, професійне самовдосконалення, система післядипломної педагогічної освіти, підвищення кваліфікації, неперервна освіта.

В статье раскрывается технология профессионального самосовершенствования руководителей профессионально-технических учебных заведений в процессе повышения квалификации, освещены ее специфика и сущность, направленные на формирование способности личности к целенаправленной систематической работе над повышением уровня своего профессионального мастерства.

Ключевые слова: педагогическая технология, способность к самосовершенствованию, мотивация, развитие, профессиональное самосовершенствование, система последипломного педагогического образования, повышение квалификации, непрерывное образование.

Kuprievych V.O. TECHNOLOGY OF VOCATIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS HEADS SELF-IMPROVEMENT IN THE PROCESS OF IN-SERVICE EDUCATION

The article deals with vocational educational institutions heads self-improvement in the process of in-service education, highlights its specificity and nature, which is aimed to form ability of the individual to purposeful systematic work to improve the level of their professional skills.

Key words: pedagogical technology, ability to self-improvement, motivation, professional development, professional improvement, system of postgraduate education, training, continuous education.

Постановка проблеми. Нині значною мірою розширюються і видозмінюються функції освітнього простору. Необхідним стає освоєння нових систем і нового змісту освіти, здійснюються пошук і впровадження прогресивних технологій і гнучких організаційних форм навчання дорослих у системі післядипломної педагогічної освіти.

Серед широкої аудиторії педагогічних працівників, які усвідомлюють систематичне та постійне підвищення рівня фахової майстерності як об'єктивну закономірність й особистісно значущу справу, керівники професійно-технічних навчальних закладів (далі – керівники ПТНЗ) є тією категорією слухачів, для яких організація навчання на курсах підвищення кваліфікації повинна враховувати значну кількість специфічних факторів.

Особливість змістової складової підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ визначається тим, що саме від рівня їх професійної майстерності як менеджерів освіти залежить успішність існування навчального закладу та конкурентоспроможність їх випускників на ринку праці. Тому серед на-

вчальних предметів та спецкурсів, що входять до програми підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ, актуальними є заняття, присвячені професійному розвитку та самовдосконаленню. Водночас розроблення дієвої технології професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ залишається актуальним питанням сьогодення і потребує докладного розгляду.

Аналіз досліджень і публікацій. Зазначимо, що сам термін «технологія» у перекладі з грецької означає «наука про мистецтво». У педагогічній літературі вживаються поняття «педагогічна технологія», «освітня технологія», «технологія навчання», «акметехнологія», «професійно орієнтовна технологія». Зокрема, поняття «педагогічна технологія» охоплює процеси освіти, навчання, виховання. *Освітня технологія* пов'язана з організацією освітніх систем та освітніх закладів. Відповідно *технології навчання* та виховання відображають діяльність учителя та учнів у навчальному та виховному процесах.

Дотепер існує варіативність визначення поняття «педагогічна технологія». Технологію

розглядають як дидактичну концепцію, складову педагогічної науки (Б. Лихачов, М. Чошанов); педагогічну систему (В. Беспалько, В. Гузєєв); педагогічний процес (В. Безрукова, В. Симоненко). Педагогічну технологію розуміють як спеціально розроблений алгоритм досягнення освітньої мети (І. Волков); сплановане і послідовне втілення на практиці педагогічного процесу (І. Ісаєв, О. Дубасєнюк); сферу професійних знань про методи й засоби навчання та теорію їх використання на практиці (І. Зязюн, С. Сисоєва, О. Пехота). Професійно орієнтовану технологію розглядають як систему форм, методів, прийомів і засобів, що спрямовані на гарантоване досягнення цілей фахової підготовки (О. Набока); технологію самоактуалізації, що передбачає багатопланову діяльність щодо самоаналізу, самооцінювання (Р. Вайнола); технологію розвитку інноваційного потенціалу фахівця (В. Маралов, О. Тихомиров). Нам близька позиція О. Кіяшка, який під педагогічною технологією розуміє систему найраціональніших способів досягнення поставленої мети, наукову організацію навчально-виховного процесу, що визначає найбільш раціональні й ефективні способи досягнення кінцевих освітньо-культурних цілей [2].

Отже, сучасними ознаками педагогічних технологій вважаємо науковість, раціональність, оригінальність, ефективність.

У межах нашого дослідження спроектована технологія професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ з опертям на акмеологічні, компетентнісні, особистісно зорієнтовані засади як базові.

Аналіз педагогічних праць засвідчив, що розробники педагогічних технологій самовдосконалення фахівця звертають увагу на деякі бар'єри в цьому процесі. Зокрема, В. Маралов, характеризуючи бар'єри самовдосконалення, зазначив, що вони бувають зовнішніми та внутрішніми, зумовленими суб'єктивними та об'єктивними чинниками. Зовнішніми бар'єрами дослідник вважає матеріальне становище, індивідуальну сімейну ситуацію, відсутність умов для саморозвитку та самовдосконалення, відсутність підтримки та допомоги. Внутрішніми бар'єрами вчений називає відсутність здібностей до саморозвитку та самовдосконалення, мотивів та потреб самовдосконалення, нерозвиненість психологічних механізмів самовдосконалення, небажання мобілізувати себе на зміни, розчарування в професії, негативне ставлення до інновацій [4].

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в розкритті поняття технології, її специфіки, сутності; у висвіт-

ленні використання педагогічних технологій у процесі підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як уже зазначалося, одним із способів модернізації освітньої післядипломної системи України постає запровадження у навчальний процес навчального закладу інноваційних педагогічних технологій і методів. Інноваційні освітні технології становлять сукупність форм, методів і засобів навчання, які підпорядковані єдиній меті.

Проблема застосування технології підтримки, мотивації та спонукання до професійного самовдосконалення керівника ПТНЗ на етапі післядипломного навчання не була предметом спеціального розгляду, є малодослідженою та набуває особливої актуальності.

Специфікою такої технології є:

1) цілеспрямованість – наявність мети саморозвитку, самовдосконалення, наближення до професійного успіху, самоактуалізація;

2) створення високої мотивації до професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації, формування індивідуального простору самовдосконалення;

3) гуманістична спрямованість на особистісну взаємодію (викладача та слухача), в результаті якої відбувається саморозвиток усіх суб'єктів освітнього простору;

4) діагностичність (дає змогу коректно виміряти та оцінити сформованість компонентів професійного самовдосконалення);

5) наступність, що полягає в поступовому ускладненні структурних елементів, прийомів і методів технології професійного самовдосконалення;

6) результативність (гарантує досягнення високого результату професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ).

Метою запровадження в процесі післядипломної педагогічної освіти технології самовдосконалення є озброєння керівників ПТНЗ способами самовдосконалення, саморозвитку, самореалізації, а завданням – створення індивідуального простору, набуття індивідуального досвіду, розкриття внутрішнього потенціалу, ініціація самопереосмислення, самоподолання, самовизначення, самореалізації, досягнення самоактуалізації, професійного самовдосконалення.

Розглянемо технологію самовдосконалення керівників ПТНЗ на основі розкриття її напрямів і змісту. Особливу увагу варто приділити мотиваційно-стимулятивному етапу. Важливе значення має взаємозв'язок між процесами професійного самовдосконалення керівника ПТНЗ та створенням

ситуації успіху, що дає відчуття радості, задоволення, морального, душевного піднесення від своєї праці та впливає на формування потреби в саморозвитку та самовдосконаленні. Як вважає О. Белкін, успіх є засобом досягнення успішності і залежить від розмаїття умов та способів для його досягнення. Ситуація успіху формується на всіх етапах взаємодії слухача та викладача з урахуванням особливостей та можливостей кожного під час організації пізнавальної діяльності і сприяє переведенню навчального процесу з рівня педагогічної на рівень особистісної взаємодії [1]. Створення ситуації успіху – трамплін для подальшого руху, саморозвитку, професійного самовдосконалення керівника ПТНЗ.

Отже, успішність професійного самовдосконалення на «засадах стійких мотивів, системі професійних знань, професійно-педагогічних умінь і самооцінки, що забезпечує йому успіх, тобто досягнення поставленої мети й позитивних результатів діяльності, а також стабільний емоційний настрій від того, що результат, до якого він прагнув у своїй діяльності, або збігся з його чеканнями, або перевершив їх» [3, с. 27].

Зауважимо, що на навчанні на курсах підвищення кваліфікації велика увага приділяється створенню позитивної мотивації розвитку та саморозвитку керівників ПТНЗ, тому що від цього залежить активність слухачів у подальшому. Викликати зацікавленість керівників навчальних закладів до професійного саморозвитку та самовдосконалення, бажання поглибити свої психолого-педагогічні знання, зокрема щодо інтерактивних методів навчання, – мета технології самовдосконалення. Як засвідчує практика, це найскладніший етап, адже доводиться долати різні психолого-педагогічні бар'єри. Щоб мотивувати керівників ПТНЗ, варто спрямувати їх на роботу над собою, а головне – прагнення до саморозкриття та саморозвитку.

Досконалого фахівця творить перш за все його велика і цілеспрямована самостійна праця з професійного самовдосконалення, яка виконується ним упродовж життя. Формуванню особистості професіонала, основою якого є компетентність й інтелектуально-духовна ціннісна орієнтація сприятиме спецкурс «Професійне самовдосконалення керівника професійно-технічного навчального закладу».

Метою спецкурсу є розвиток професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів як особистісної цінності неперервного професійно-особистісного зростання для досягнення вершин у професійній діяльності.

Завданнями спецкурсу є цільове забезпечення позитивної мотивації керівників професійно-технічних навчальних закладів до професійно-особистісного зростання, розширення і поглиблення знань у сфері професійно-педагогічного самовдосконалення, вироблення необхідних умінь професійного самопізнання, самооблізації, самовиховання, самоосвіти, самоуправління.

Виконання практичних завдань та дотримання рекомендацій, пропонує в рамках спецкурсу, сприятимуть розвитку таких умінь і навичок:

- визначати орієнтири та перспективи власного саморозвитку;
- визначати цілі самонавчання та самовдосконалення;
- обирати види та шляхи самовдосконалення;
- добирати та застосовувати оптимальні засоби самодіагностики;
- застосовувати ефективні засоби самовпливу;
- здійснювати самоаналіз власних досягнень;
- здійснювати самоконтроль за своїми результатами;
- вносити корективи у роботу;
- дотримуватись систематичності та наполегливості у роботі над собою;
- рефлексувати власні зміни та досягнення.

Таким чином, пропонується спецкурс виступає частиною навчально-методичного супроводу для керівників ПТНЗ у процесі підвищення кваліфікації.

При виконанні завдань для самостійної (індивідуальної) роботи передбачається складання програм професійного самовдосконалення, які розроблятимуть слухачі після проведення самообстеження. Список пропонує навчально-методичних матеріалів до спецкурсу допоможе керівникам ПТНЗ на шляху здійснення самозмін орієнтуватися у відповідній літературі, розширить уявлення про можливості вдосконалення своїх особистісних та професійних якостей, окреслить можливості та пошук шляхів розвитку фахівця упродовж життя.

Отже, технологія професійного самовдосконалення передбачає сучасні форми організації навчання, що мають не лише інформувати, а й сприяти самовдосконаленню, формуванню фахівця та громадянина, всебічному розвитку особистості.

Висновки з проведеного дослідження. Комплексне та систематичне використання різних інноваційних педагогічних технологій у процесі підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ дає можливість раціонально застосовувати навчальний час,

мотивувати слухачів курсів до саморозвитку та самовдосконалення, одночасно підвищувати рівень психологічної, методичної, дидактичної та управлінської компетентності.

Зроблено висновок про те, що інтеграція педагогічних технологій допомагає досягти навчального результату, підвищити рівень готовності особистості до здійснення саморозвитку та самонавчання впродовж життя, значно підвищити професійну компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Технологія професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ має специфіку, структуру, етапи. Це дієвий інструментарій досягнення професійного самовдосконалення, вершин акме, компетентностей на духовно-аксеологічній основі, ініціація переосмислення, самоподолання, самовизначення, самореалізації фахівця, творче перетворення всієї професійної діяльності на ґрунті усвідомленого саморозвитку.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Предметом подальших наукових пошуків може стати вивчення зарубіжного досвіду професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ; розроблення ефективних педагогічних технологій, які направлені на вдосконалення особистісних та професійних якостей, зокрема через комплекс психолого-педагогічних тренінгів та самотренінгів.

Детальніше висвітлення використання окремих інноваційних педагогічних технологій у процесі підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ буде предметом інших публікацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белкин А. Ситуация успеха. Как ее создать: Кн. для учителя / А. Белкин. – М.: Просвещение, 1991. – 176 с.
2. Кіяшко О. Інноваційні педагогічні технології підтримки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Кіяшко. – Луганськ, 2001. – 20 с.
3. Коновалова В. Педагогічні умови успішності професійної діяльності викладача вищого навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Коновалова. – Вінниця, 2005. – 20 с.
4. Маралов В. Основы самопознания и саморазвития: [учеб. пособие для студентов сред. пед. заведений] / В. Маралов. – М.: Академия, 2002. – 256 с.
5. Михайлова Н. Квалификационные требования к педагогу, работающему в сфере педагогической поддержки / Н. Михайлова // Народное образование. – 1998. – № 6. – С. 17–24.
6. Морозов А. Креативная педагогика и психология: [учеб. пособие] / А. Морозов, Д. Чернилевский. – 2-е изд., испр.и доп. – М.: Академический Проект, 2004. – 560 с.
7. Педагогіка і психологія професійної освіти: Результати досліджень і перспективи: збірник наук. праць / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало. – К.: Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, 2001. – 679 с.
8. Рибалко Л. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект): [монографія] / Л. Рибалко. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2007. – 443 с.
9. Селевко Г. Сучасні освітні технології / Г. Селевко. – М.: Народна освіта, 1998. – 256 с.
10. Харин С.С. Искусство психотренинга: Заверши свій гештальд / С. Харин. – Минск, 1998. – 352 с.
11. Щуркова Н. Педагогическая технология / Н. Щуркова. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 224 с.